

האוויר יש מגורר מישפחות ובכמה בסיס סים אחרים מאפשרים לזוגות נשואים בודדים. המשרתים יחדיו באותו בסיס, להתגורר באותו חדר, אסור לחיילת לצאת לבלות עם קצין נשוי.

כאשר מתגלה "רומן" בין קצין נשוי לבין חיילת, ניתן להעמיד אותו או אתה המיקרים דואגת קצינת הח"ן של אותו בסיס להעביר את החיילת לבסיס אחר, מרוחק ככל האפשר, כדי לסיים בצורה זו את האהבה האסורה.

על כל החוקים הללו כימעט שלא הקפידו בצה"ל בשנים האחרונות, לפי המיסמך: "במרבית הבסיסים לא היתה הקפדה כלל, או שלא היתה הקפדה מספיק קה על קיום מרבית גהלי הח"ן (בעניינים אלה), ויש לערוך הסברה מקיפה ורעיונו הנלהים בקרב קצינות הח"ן על כל הדריגים."

אין הסברה מינית

ההסברה המינית בקרב החיילות אף היא לקויה, לפי המיסמך הצה"לי. דווקא עזרות בגיל 18-19 נמצאות בגיל המתחבט ביותר בבעיות של הסברה מינית. אולם הסברה זו היא מוגבלת ביותר, מסוג השיחות עם האחוז בבית-הספר, וניתנת לחיילות רק בסירות. בצורה מוגבלת ושיטתית, משך כל תקופת השירות אין החיילת — אלא-אס-ן היא נתקלת בבעיות המצריכות עזרה לפואית או פסיכולוגית — מקבלת חינוך או הסברה מינית כלל.

אחד הנהלים המיושנים ביותר בצה"ל מתייחס לאופן הטיפול בחיילת שנכנסה להריון. הפקודה הצבאית אומרת, כי כל חיילת שנכנסה להריון, אפילו אם כבר ביצעה הפלה, משוחררת מצה"ל אוטומטי. מובן שיש כמה חיילות שאינן מעוניינות להישאר בצבא, והנהגות מהוראה זו, אולם במרבית המיקרים גורם הבר טרגדיה ממש, מאחר שהשיחרור עקב הריון נחשב בצה"ל, שלא באופן רישמי, כשיחרור בקלות.

מצב זה מעורר לחצים נפשיים עצומים אצל חיילות שנכנסו להריון במהלך שירותן תן הצבאי, ולפחדים ולחצים נוספים על אותם הקיימים במילא אצל צעירה שנכנסה להריון מחוץ לנישואין.

אולם בעוד צה"ל מסלק בקלות את החיילות שנכנסו להריון, הוא מטיל עליהן לפתור את בעיית ההריון או ההפלה — על ההוצאה הכספית העצומה הכרוכה בכך — בעצמן. צה"ל אף אינו דואג להסברה נאותה, כיצד לא להיכנס להריון, ולא לאספקת גולות למינות-ההריון לחיי לות שלו. אין ספק שבתחום זה, צה"ל הוא מן הצבאות המפגרים ביותר בעולם המערבי.

הנכון הוא, שקצינות-הח"ן הבסיסיות המתקדמות יותר מסתירות את העובדה



מחפכנית תומר (במיסדר) למניעת הריון

שחיילת נכנסה להריון, אינן מדווחות על כך ושומרות את סודה של החיילת. אולם כאשר גופלת חיילת, במצב זה, לידי קצינת-הח"ן המקיימת את החוקים כלשונם, או שהדבר מתגלה בצורה זו או אחרת למפקדותיה של קצינת הח"ן הבסיסית, היא מוצאת עצמה מהר מאד לבושה בגדים אורחיים.

בעוד הדו"ח קובע כי מיספר החיילות שנכנסו להריון בשנתיים האחרונות, ושלא דווח עליהן עלה לו בכלי-זאת שתי בשורות טובות. האחת: אחוז הצעירות שאיבדו את בתוליהן תוך השירות הצבאי יורד בהתמדה מדי שנה בשנה. אך אין לקפוץ למסקנה שצה"ל משחרר בתולות רבות יותר מאשר קודם-לכן, כיוון שברור כי מצב זה נוצר בזכות המתדינות הגדלה והולכת אצל הנערות בגיל בית-הספר.

הבשורה הטובה הנוספת היא ש, אין כימעט הומוסקסואליות (לסביות) בקרב חיילות צה"ל. נתגלה רק מיספר קטן של צעירות לסביות, והן שוחררו מייד, אפילו בכלא 400, הכלא הצבאי לחיילות, לא נתגלו מקרים של הומוסקסואליות.

רק לא הריון

בצה"ל ביהנו עד היום שמונה קצינות-הח"ן ראשיות. חמש הראשונות היו חניכות האי-טי-אס הבריטי. הראשונה שונה היתה מינה ("רונוויק") כן-צבי, שנוקשותה הרבה הותירה את רישומה בצה"ל למשך שנים רבות. כן-צבי, ילדת פולין ומי שהיתה קפטן (סרן) בצבא הבריטי — הדרגה הגבוהה ביותר שאליה הגיעה קצינה ישראלית בו — היתה אפילו נוקשה מדי בשביל צה"ל של אז, ועזבה את התפקיד כעבור תקופה קצרה.

אחריה באה, גם היא לתקופה קצרה, קפטן אחרת מהאי-טי-אס, גם היא ממוצא פולני, שושנה ורנר. ורנר היתה אשה רכה בהרבה מכן-צבי, המעבר מן היד הקשה לרכה היה בעוכריה, וגם היא נאלצה לפרוש כעבור זמן קצר בלבד.

השלישית היתה קצינת-הח"ן ששירתה בתקופה הממושכת ביותר בתפקיד זה. בשמונה שנים, אלוף-מישנה שושנה גר-שנוביץ, שאחרי פרישתה מצה"ל עיברתה את שמה לגרשם. גרשנוביץ היתה אם טובה לחיילות. גם היא היתה קפטן ב-אי-טי-אס, וממוצא רוסי. כל חיילת בצה"ל ידעה כי היא יכולה לפנות אל קצינת-הח"ן ראשית בכל בעייה, וכי גרי-שנוביץ תעשה כל מאמץ כדי לעזור לה. אולם גם בגלל הקו שקבעו השתיים שקדמו לה, גם בגלל אופיה הפורטיגי כלשהו של גרשנוביץ וגם בגלל שהתקופה היתה כוון, היא לא העזה לערוך מהפכות של ממש בנושאים אלה אצל החיילות.

יורשתה של גרשנוביץ, אלוף-מישנה דינה ורט, היתה אומנם סרני-מייגור (רס"ר) בצבא הבריטי, אולם לא היתה כמוה לפתיחות. ורט, אשה חופשית ואי-הבה קידמה וחיידשים, ניסתה לשים את הדגש על החיילת כאשה, ועמדה בפניו מפסחות גדולות בח"ן של צה"ל. אולם הרמטכ"ל דאג, רבי-אלוף צבי ("צ'ח") צור ומטהו, התנגדו לחיידשים שוורים ניסתה להנהיג. את ההקלות המעטות שיש נתקבלו בתקופתה של ורט, היא הצליחה להגניב לתוך צה"ל ממש בדלת האחורית.

ורט הכינה, כיורשתה, את סגן-אלוף מיכל גרי, קצינה ישראלייה שהיתה אז מפקדת בסיס-ההדרכה לבנות בצה"ל. גרי היתה ידועה כמהפכנית ממש בכל הכרוך בתנאי-השירות של חיילות בצה"ל, וכחי-סידה מבחנת של כל רעיונותיה החדשניים של ורט.

אולם גרי לא קיבלה את התפקיד. היא היתה אז בהריון (והקפידה ללבוש מדים שנתפרו עבודה במיוחד משך כל תקופת הריונה) וצה"ל החליט אז לראשונה — אם כי לא לאחרונה — כי לקצינת-הח"ן ראשית שלו אסור להיות בהריון.

גרי עזבה את הצבא, ואת מקומה של ורט תפסה מי שהיתה עד אז קצינת-הח"ן של פיקוד-הצפון, סטלה לוי. לוי היתה קצינת-הח"ן הראשונה שלא באה מפולין או מרוסיה. היא בת עדות המיזרח, היא אף לא היתה בעלת-דרגה באי-טי-אס, אלא טלפוניסטית בדרגת סמל בצבא הבריטי. לוי הבינה יפה את הסיבות והגורם מים שבגללם לא קיבלה גרי את התפקיד, ואת הסיבות שקוממו את הפיקוד הגבוה



המפקדת שלה, אסכי לא יזמה חיידשים מסעירים. ייתכן שמושכל היתה גם היא משנה מיספר תקנות, נוהלים או חוקים, שנתורו לצה"ל כמורשת הצבא הבריטי, בכל הנוגע לח"ן, אולם היא השתחררה מצה"ל זמן רב לפני שהתכוננה לכך.

הרמטכ"ל קרא למושכל אל לישכתו, וביקש ממנו לעזוב את התפקיד. הנימוק שבפיו לא היה חידוש בצה"ל, מושכל היתה באותה עת בהריון, ומוטה טען, כי אשה בהריון, ואחרי-כך אם לתינוק, אינה יכולה לתפקד כראוי לקצינת ח"ן ראשית.

האשה שברות מושכל התקיימה בגד המהלומה שהונחתה עליה, והיא החליטה להילחם בכל האמצעים הצה"ליים והציי-בוריים שעמדו לרשותה. אולם הקצינה הממושמעת שבה ניצחה, ומושכל ויתרה על המאבק ופניתה את התפקיד. עד היום אסר הרמטכ"ל על רות מוש-כל להתראיין עליידי עיתונאים.

קצינת-הח"ן הנוכחית, שהרמטכ"ל חסך ביקרה, היא דמות ידועה בצה"ל. דליה רז, צעירה נאה, מנוכחת קומה אך בעלת גוף חסוב ותחולי, ממהה מזה שנים רבות מרכז חברתי תוסס ורענן בצה"ל ובחיפה, עיר-מגוריה. קישורי-הידידות שלה עם הרמטכ"ל נוצרו כאשר מוטה היה אלוף-פיקוד-הצפון, והיא קצינת-הח"ן שלו. מרי נזיה עורר התנגדות גדולה בקרב הקצונה הבכירה בח"ן.

מי שהכיר את דליה רז קודם שמונתה לתפקיד הבכיר וקיבלה דרגת אלוף-מישנה, היה בטוח שגמלת הפתיחות וההתקדמות עם הזמן, שבה החלה דבורה תומר, תימשך גם בתקופתה של רז. ואומנם, רז שיחקה את החברמאנית ואחת מהחבריה בחודשים הראשונים, אולם ההוראות — אשר חילקו כבר החלו לרדת מלישכתה, והשאר יבואו בימים ובשבועות הקרובים, בעיקבות נייר-העבודה — הופכים אותה קצינת-הח"ן הפוריאטנית ביותר שידע צה"ל לאחרונה.

צעדים אלה עוררו גל-התמרמרות אדש בקהילת מפקדות הח"ן בצה"ל. אמה השבוע קצינה בדרגה בכירה לכתב העולט וחה: "אני לא מבינה איך אפשר לתת פקודה לחיילות לשמור על המוסר".

נגד ורט. היא החזירה את הגלגל לתקופתה של קצינת-הח"ן הראשונה, מינה בן-צבי, והאיסורים החלו נוחתים על חיילות צה"ל בזה אחר זה. כיום משמשת לוי כקצינה בדרגת ניצב-מישנה במישחר האדומי במישטרת ישראל.

את המהפכה הגדולה הביאה לצה"ל אלוף-מישנה דבורה תומר. חזותה הנוקשה של תומר, הדייקנות והפרטיות שלה לא הבטיחו טובות לחיילות. אולם התברר כי מאחרי המראית החיצונית מצויה אישיות פתוחה ומתקדמת.

בעוד שעד זמנה של תומר היו החיילות לבושות בחצאיות שניראו כמו "מתקופת הסבתא", הותר להן או ללכת במיני האופר נתי, ו...נעלי גולדה" המפורסמות שוכללו ועודנו. החוקים המחמירים בקשר לשיער התורו במידה רבה, אם כי תמיד נסתרו בגבולות הטעם הטוב. ההסברה המינית והנשית, אירועים המיועדים למיין-החלש במדים, הדרכה בקוסטיקה ובסיפוחי-העור ועידוד לפנייה אל הרופאות והפסיכולוגיות, היו בין הברכים שנחרטו על דיגלה של קצינת-הח"ן ראשית תומר. היא לא נבהלה גם מן הביקורת בתוך הצבא, ולעיתים אף מחוצה לו. על המתדינות המפורשת שלה, סיפמתה היתה: החיילת היא קודם כל אשה, ויש להתנהג אליה בהתאם.

שהרמטכ"ל חפץ ביקרה

אדם בשני מאבקים לא הצליחה תומר, שהיא עדיין לובשת מדים: לבטל את הנוהג בדבר סילוק חיילת מצה"ל כאשר היא נכנסת להריון, ולאפשר לחיילות המעוניינות בכך ללבוש מדים ללא חזייה. אולם תומר עקפה שני חוקים אלה. בתקופתה החלו קצינות הח"ן הבסיסיות שלא להקפיד על דיווח ההריון, וגם לא לעיר לחיילות ששכחו את החזייה במידה שהיעדרה לא פגם במראה האסימטרי של החיילת.

יורשתה של תומר, אלוף-מישנה רות מושכל, המשיכה בדרכה של מי שהיתה